

визначальним у реалізації валентності слів на граматичному рівні. Категорійна семантика предиката та морфологічні особливості, властиві йому як певній частині мови, визначають ряд сполучувальних можливостей, які можуть реалізуватися на синтаксичному рівні і стати облігаторними в умовах певного контексту.

Визнаючи лексико-семантичну, морфологічну та синтаксичну складові валентності, не варто заперечувати і комунікативний аспект цієї категорії, адже у зв'язку з певними умовами спілкування, з особливостями мовленнєвої ситуації факультативний з погляду лексико-граматичної сполучуваності залежний компонент може перетворюватися на обов'язковий в умовах певної комунікативної одиниці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамов Б.А. О понятии семантической избирательности слов //Инвариантные синтаксические значения и структура предложения. – М.: Наука, 1969. – С. 5 – 15.
2. Апресян Ю.Д. Лексическая семантика. Синонимические средства языка. – М.: Наука, 1974. – 368 с.
3. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К., 1988.
4. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови: Академічна граматики української мови – К.: Пульсари, 2004. – 400 с.
5. Іваницька Н.Л. Вплив сполучуваності повнозначних слів на утворення компонентів синтаксичної структури речення // Мовознавство. – 2001. – № 3. – С. 97 – 103.
6. Степаненко М.І. Семантична і формально-граматична структура речень із просторовими поширювачами. Автореф. на здобуття наук. ступеня докт.філол.наук. – К., 2004.
7. Степанова М.Д. Теория валентности и валентностный анализ. – М.: Изд. МГПИИЯ. – 1973. – 110 с.
8. Українська мова: Енциклопедія/ В.М.Русанівський та ін. – К.: Українська енциклопедія ім. М.П.Бажана, 2000.- 750 с.
9. Филичева Н.И. Понятие синтаксической валентности в работах зарубежных языковедов // Вопросы языкознания. – 1967. – №2.

С. Г. Алексеєва

СУРЯДНІ СПОЛУЧЕННЯ СЛІВ ТА ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ ЗІ СЛОВСПОЛУЧЕННЯМИ

У сучасному мовознавстві остаточно не вирішеними та дискусійними залишаються проблеми словосполучення як синтаксичної одиниці та виділення сурядних словосполучень, які протиставляються підрядним.

Словосполучення у вітчизняному синтаксисі або набувало статусу основної одиниці синтаксису, а речення кваліфікувалося як його частковий вияв (П.Ф. Фортунатов), або розглядалося поряд з реченням як самостійна синтаксична одиниця (В.В. Виноградов). Загальноновизнаною є характеристика словосполучення як мінімальної синтаксичної одиниці, яка складається з двох і більше повнозначних компонентів, функціонує у складі речення і виражає предмети, дії, явища та ознаки у їх взаємозв'язках та взаємовідношеннях. Саме тому воно не складна назва одного розчленованого поняття і за своєю природою значно ближче до речення, ніж до слова

[9, 17]. Суперечливим та дискусійним у характеристиці словосполучення є тип зв'язку між його компонентами, який формує відповідні відношення, – тільки підрядний або підрядний і сурядний. Тому останнім часом до актуальних належать взаємопов'язані питання про граматичну природу словосполучень та чи будь-яке сполучення слів є словосполученням. Характер визначення граматичної природи словосполучення безпосередньо впливає на вирішення питання про те, чи будь-які сполучення слів є словосполученнями, або, конкретніше, можливе чи неможливе виділення поряд з підрядними сурядних словосполучень.

Визначення словосполучення як синтаксичної одиниці-конструкції, компоненти якої поєднуються граматично та за змістом і яка формується тільки у реченні, причому в результаті різного роду ускладнення його вихідної структури, граматично підпорядковується йому та виражає реалії позамовної дійсності у їх зв'язках та відношеннях, дає підстави виділити два типи словосполучень – підрядні і сурядні (О.М. Пешковський, М.М. Петерсон, Л. А. Булаховський, О.М. Гвоздев, В.П. Сухотін, Є.М. Галкіна-Федорук, І.Р. Вихованець, П.С. Дудик). Характер зв'язку (підрядний чи сурядний) не відіграє вирішальної ролі у такому визначенні словосполучення, а лише дозволяє класифікувати словосполучення на підрядні та сурядні. Ознакою, яка об'єднує обидва типи словосполучень і дозволяє виділити як окремий тип сурядні словосполучення, є „спрямованість на ускладнення базової реченнєвої схеми” [2, 51]. Наприклад: *Весь зелений степ і сине кругле небо заливало проміння гарячого, золотого сонця* (І. Нечуй-Левицький); підрядні словосполучення: *зелений степ; сине небо; проміння сонця; золотого сонця; заливало степ; заливало небо*; сурядні словосполучення: *степ і небо; гарячого, золотого*.

Проте саме підрядні словосполучення „за функціональною розгалуженістю і ступенями семантичної конденсації” [2, 51] кваліфікуються як визначальні структури, тобто такі, що становлять ядро словосполучень, їх центральну ланку.

І.Р. Вихованець вважає, що серед підрядних словосполучень ускладнювати семантично елементарне речення можуть лише іменникові, прикметникові, прислівникові словосполучення, тобто „опорною одиницею підрядних словосполучень в ускладнених реченнях виступає іменник” [2, 51]. Наприклад: *Віщують тихий затишок зимовий сльота і сум осінніх вечорів* (Є. Плужник): *тихий затишок, зимовий затишок, сум вечорів, осінніх вечорів*. Дієслівні словосполучення не беруться до уваги, бо валентність дієслова зумовлює функціонування таких компонентів, які входять до базової схеми речення (семантично елементарного речення) і не ускладнюють його. Однак визначення їх як словосполучень та існування їх у структурі речення очевидне. Наприклад: *Вітер подужчав і гнав по похмурому небі шматки димчастих хмар й застеляв його імлою* (М. Старицький): *гнав по небі, гнав шматки хмар, застеляв його, застеляв імлою*.

З усіх типів сурядних конструкцій (СК) до сурядних словосполучень, які є засобом ускладнення структурної схеми речення, відносять лише конструкції з однорідними членами речення (ОЧР), для яких суттєвими ознаками є наявність сурядного зв'язку та зумовлених ним відношень, супідрядність тому самому члену речення та семантична сумісність або сема речовинної подібності, а можливі різнофункціональність та різнооформленість компенсуються вищезазначеними суттєвими ознаками. Наприклад: *І барвінком, і рutoю, і рястом квітчає весна землю* (Т. Шевченко); **Пахло** від неї *не то чебрецем, не то якимось іншим зіллям*

(В. Земляк); В цілому ж скіфи – воїни, мужі, **ходили в битви, а не в грабежі** (Л. Костенко); Ніхто не хотів розуміти, що до того чудернацького кроку **могла спричинитися не вбогість** думки, а **безпросвітна нужденність** філософа й палке бажання вибратись із неї будь-якою ціною (В. Земляк); ...Вночі в степу могили, руїна та прекрасна на весь світ, безіменна, невідомо коли і ким **складена** пісня (С. Васильченко); Він був із тих, кого **слухаються мимоволі**, без жодного примусу чи нагадування (В. Підмогильний).

Поза увагою залишаються неоднорідні СК, у яких при формально вираженому сурядному зв'язку встановлюються підрядні або напівпредикативні відношення. Наприклад: Дуже цікаво їй побачити його житло, вона ніколи не піднімалася вище другого поверху, *і то в їхньому панському домі* (В. Земляк); Я теж йому щось говорила, *і теж, певно, щось трагічне* (Л. Костенко); ...хоч їй було тепер не більше, ніж тим вавилонським дівчатам, котрих звали Марфусями, Пизями, Дизями, *а то й іще ласкавіше* (В. Земляк); ...а ще по хвилі з гуркотом розчинилися надвірні двері, й з них вилетів усе той же юнак, *але з шаблею*, занесеною для атаки (В. Земляк); Почалася ця розправа, *чи, вірніше, самосуд*, не такого вже й далекого 1990 року („Літературна Україна” №3, 1990р.).

Підрядні словосполучення протиставляються сурядним за характером ускладнення речення, закритістю/відкритістю внутрішньої організації, принципом утворення, засобами зв'язку та обсягом. Однак ці ознаки, крім протиставлення, ілюструють істотні відмінності сурядних словосполучень від підрядних та ставлять під сумнів можливість виділення сурядних словосполучень на противагу підрядним.

Переконливішою видається думка акад. Виноградова В.В. та послідовників його синтаксичної теорії, які виводять сурядні сполучення слів з синтаксису словосполучення і вважають словосполученнями лише ті, що утворені підпорядкуванням одного слова іншому, тобто підрядні.

Зважаючи на те, що сурядні словосполучення ототожнюються з однорідними членами речення, очевидно, доцільно кваліфікувати їх як сурядні сполучення слів на підставі принципової відмінності від власне словосполучень, утворених на основі підрядного зв'язку. „Поняття однорідності слів і словосполучень пов'язане зі структурою речення” і однорідні члени повинні вивчатися у синтаксисі речення, бо „в аспекті теорії словосполучення незрозумілими є принципи і прийоми сурядного поєднання слів, які належать до різних частин мови або є різними формами однієї частини мови” [3, 42,44]. Словосполучення (підрядні сполучення слів) та сурядні сполучення слів (СК з ОЧР) відрізняються такими ознаками:

1. Характер ускладнення речення. Словосполучення ускладнюють структурну схему речення (семантично елементарне речення), охоплюючи „ $n + 1$ його членів, де n – кількість залежних компонентів словосполучення” [6, 85], але не змінюють загальної структури простого речення. Наприклад: Засиніли понад Дніпром високі могили (Т. Шевченко); структурна схема речення: *засиніли могили* поширюється другорядними членами, залежними від головних, які, не змінюючи структури речення, ускладнюють його семантично: *засиніли (де?) понад Дніпром, могили (які?) високі*. Сурядні сполучення (ОЧР) виражають різні ступені ускладнення простого речення в цілому: від найвищого ступеня (однорідні головні члени речення) до нижчого (однорідні другорядні члени речення), тобто перетворюють структурно просте речення на ускладнене. Наприклад: *І гори, і долини, і озера* ніби дихали

свіжою вогкою прохолодою (І. Нечуй-Левицький); Вона *цвіла* єгипетським намистом, турецьким капцем *в'язла* до стопи *і* гайворонням, ніби чорним листом, із неба *облітала* на степи (Л. Костенко): однорідні головні члени речення ускладнюють його структуру шляхом розширення предикативної основи та збільшення обсягу первинної предикації, наближаючи просте за будовою речення до складного. У мряку *сьогодні й будучини* прожектором кинуто світло (О. Ольжич); Тее слово всім давало *то розвагу, то пораду* (Леся Українка); На високій береговині все літо *синьо та сумно* цвіте чебрець (В. Земляк): однорідні другорядні члени (означення, додатки, обставини) беруть участь у первинній предикації разом з головними членами, мають модально-предикативні властивості, які не завжди реалізуються, але перетворюють просте за будовою речення на ускладнене. Отже, у простому реченні підрядний зв'язок має конструктивний характер: на його основі будуються словосполучення та речення, а сурядний – виконує лише функцію ускладнення. Словосполучення поширюють речення залежно від категоріальних властивостей головних компонентів, а сурядні сполучення (ОЧР) ускладнюють речення, беручи участь у вираженні первинної предикації.

2. Принцип утворення. У словосполученнях – двоє повнозначних слів: головне та залежне, з яких друге поширює значення першого у певній граматичній формі. Наприклад: Хай час від цвілі береже шляхетне срібло весняного співу (Б.-І. Антонич); **хай береже** (що?) *срібло*, **хай береже** (від чого?) *від цвілі*, **срібло** (яке?) *шляхетне*, **срібло** (чого?) *співу*, **співу** (якого?) *весняного*. Легенький вітерець подихає з теплого краю (Панас Мирний); **вітерець** (який?) *легенький*, **подихає** (звідки?) *з краю*, **з краю** (якого?) *теплого*. У моделі словосполучення вилучення головного компонента призводить до руйнування як самого словосполучення, так і семантичних та граматичних зв'язків у структурі речення [6, 84]. Наприклад: Хай час від цвілі береже шляхетне... весняного... . Легенький ... подихає з теплого... . У сурядних сполученнях повнозначні компоненти – семантично та граматично рівноправні, рівноцінні, однаково залежні або однаково головні, позначають реалії, які поєднуються, протиставляються або чергуються одна з одною. Наприклад: *І даль, і гай, і темні кручі* відбилися в лагідній воді (Є. Маланюк); *Я не скрипковий ключ, а журавлиний* тобі над полем в небі напишу (Л. Костенко); *Чи то недоля та неволя, чи то літа* ті, летячи, розбили душу? (Т. Шевченко). Рівноправність та рівноцінність компонентів СК з ОЧР досягається відсутністю залежності між ними. „Функція приєднуваного елемента виявляється ідентичною функції елемента, який уже існує у межах висловлювання” [4, 482], тому усунення першого компонента і заміна його приєднуваним не викликає змін у структурі висловлювання та руйнування семантичних і граматичних зв'язків у структурі речення, щоправда з обмеженнями у СК з протиставними відношеннями. Наприклад: ... і гай, і темні кручі відбилися в лагідній воді. ... чи то літа ті, летячи, розбили душу? Але: Я ... ключ, а журавлиний тобі над полем в небі напишу.

3. Характер синтаксичного зв'язку, його засоби та відношення. У словосполученнях підрядні відношення між головним і залежним компонентами є відношеннями означуваного / означального, „які взаємно не збігаються і необоротні” [7, 59]. Морфологічна природа поширюваного (головного) компонента обумовлює тип підрядних відношень у словосполученні (атрибутивні, об'єктні, обставинні), який визначає конкретний вид підрядного зв'язку між компонентами: узгодження, керування чи прилягання, виражений синтетичними засобами – граматичною формою

залежного компонента. Наприклад: Я виразно почув журливо-поважний голос української пісні (М. Коцюбинський); Надходить з поля вечорова мла, землею стеле тіні сизуваті (А. Малишко): *вечорова мла* (атрибутивні відношення, узгодження виражається відмінковими формами); *стеле тіні* (об'єктні відношення, сильне керування виражається формою знахідного відмінка без займенника залежного слова); *надходить з поля* (обставинні відношення, слабке керування виражається залежним словом у формі родового відмінка з прийменником); *почув виразно* (обставинні відношення, прилягання виражається незмінною формою залежного слова). Підрядний зв'язок у словосполученнях – однобічний, односпрямований від головного слова до визначеної ним форми залежного. У сурядних сполученнях встановлюються сурядні відношення, які не обумовлюються категоріальними властивостями поєднаних слів і виключають відношення означуване / означальне. Поєднані компоненти семантично і синтаксично рівноправні, рівноцінні, тому відношення між ними оборотні. Наприклад: А тіло, струнке і спокійне, ступає в холодних рядах. Довіку його не обійме *ні сумнів, ні згадка, ні страх* (О. Ольжич); ...воно обдало бризками, шумовинням і шумом, що так втихомирювали серце і якимсь дивом переносили *чи в казку, чи в дитинство* (М. Стельмах): оборотність відношень виявляється у можливій перестановці компонентів без зміни семантико-синтаксичних зв'язків між ними. Сурядний зв'язок у таких сполученнях характеризується відсутністю залежності, спрямованості, ним поєднуються повнозначні слова всіх категорій, він зумовлює уподібнення форм поєднаних слів, яке за своєю природою близьке до координації, тому у СК з ОЧР можуть перебувати компоненти, які в інших висловлюваннях є взаємовиключними [5, 160-161; 4, 483]. Наприклад: Ти їм диктуєш *долю, а не вірші* (Л. Костенко).

Всі типи сурядних відношень (єднальні, протиставні, розділові) виражаються аналітично, тобто зовнішніми відносно граматичних форм компонентів засобами сурядного зв'язку: сполучниками сурядності та (або) інтонацією. Причому сполучник на відміну від прийменника у словосполученнях „міститься або між поєднаними словами, не зливаючись з ним за змістом більше, ніж з іншим, або повторюється при кожному поєднуваному компоненті, чим досягається навіть зовнішнє прирівнювання всіх членів один до одного” [7, 58]. Граматична форма жодного з компонентів сурядного сполучення (ОЧР) не бере участі у вираженні семантико-синтаксичних відношень всередині СК. Наприклад: *Замовкли* батьки, затаївши смуток в серці, **однак не тратили надії**, що час **або** який *випадок* звернуть їм дитину, притулять її знов до чулого батьківського лона (М. Коцюбинський); Як тішать нас *озера, гори, квіти, роса, і теплий грім, і шепіт* віт (М. Зеров).

4. Обсяг та принцип структурної організації. За кількістю компонентів словосполучення визначають як двочленні структури, а сурядні сполучення – як дво- або багаточленні структури, хоч „теоретично нема обмеження у кількості компонентів і в тих, і в інших сполученнях” [8, 44]. Наприклад: Сниться гомін дубів прадідівських та річка, бідна хата та тепла долоня сестри (Є. Маланюк); підрядні словосполучення: *гомін дубів, сниться гомін дубів, тепла долоня сестри, бідна хата*; сурядні сполучення: *гомін та річка, хата та долоня*. Тому особливого значення набуває принцип структурної організації. „Якщо підрядні сполучення слів, навіть багатослівні, багатоелементні (3 і більше повнозначних слів), за способом своєї організації завжди бінарні, або двочленні..., то сурядні сполучення слів... не завжди

бінарні” [8, 45]. Бінарність як універсальний принцип структурної організації має абсолютне значення тільки для словосполучення, але не для сурядного сполучення (ОЧР). Наприклад: *тепла* (яка?) *долоня* (чия?) *сестри*, *сниться* (що?) *гомін* (чий?) *дубів*, а ряд ОЧР: гомін та річка, хата та долоня може бути продовжений без зміни семантико-синтаксичних зв'язків та відношень.

За закритістю / відкритістю внутрішньої організації словосполучення послідовно визначають як закриті структури, а сурядні сполучення – як відкриті, але з деякими обмеженнями. Наприклад: Ми, як могли, боролися з хвилями, але вони нас погнали туди, де вже й море, і небо, і темінь, і грім біснувалися в одному клубку (М. Стельмах); словосполучення (закриті структури): *боролися з хвилями*, *погнали нас*, *погнали туди*, *біснувалися в одному клубку*; сурядне сполучення (відкрита структура): *й море*, *і небо*, *і темінь*, *і грім*. До багаточленних, відкритих конструкцій, у яких відсутній бінарний принцип організації, належать безсполучникові та сполучникові СК з єднальними та розділовими відношеннями між ОЧР. Наприклад: А ріка життя все шумить, і піниться, і стогне, і великим напором безконечним несе нові, нові, все нові жертви (Г. Хоткевич); Немов шалені, то припадали до хвиль, то шугали вгору прудкі буревісники (Ю. Збанацький). СК з зіставними, протиставними та зрідка розділовими відношеннями між ОЧР характеризуються бінарним принципом організації та закритістю внутрішньої структури, як і словосполучення. Наприклад: ...його життя стало б неможливим із такими озброєними сусідами, яких він тільки зараз спостерігав на околотках *не так з ненавистю*, як *із заздрістю* (В. Земляк); *Не в кулаці*, а в правді тепер повинна бути наша міць (І. Кочерга).

Кількість однорідних членів та закритість / відкритість СК з ОЧР визначаються „трьома факторами: логічним, образно-стилістичним і структурно-синтаксичним, – роль і взаємодія яких не однакові у різних стилях мовлення” [6, 85], а різниця у кількісному складі та закритість / відкритість внутрішньої організації словосполучень і сурядних сполучень слів є ознаками відносними.

5. Характер функціонування у структурі речення. У словосполученнях кожний компонент виконує свою синтаксичну функцію і є окремим членом речення. Наприклад: *сниться долоня*; *сниться* – головне слово (головний член, співвідносний з присудком), *долоня* – залежне слово (прямий додаток); *долоня сестри*: *долоня* – головне слово (прямий додаток), *сестри* – залежне слово (неузгоджене означення). Сурядні сполучення слів виконують у реченні, як правило, однакову, спільну синтаксичну функцію і тотожні одному члену речення, який супідрядний іншому або сам підпорядковує собі інший спільний член речення. Наприклад: *Гнів і жаль, огонь і холод*, несамовита *радість* і гірка *туга* разом обхопили Петрове серце (Панас Мирний) – однорідні підмети; Поет уже знав ті галасливі комунівські світанки і пройшов у свою сироварню *без* найменшого *сум'яття*, а *гордо і красиво*, як ніколи, ніби свідомий своєї високої довершеності (В. Земляк) – однорідні обставини. Різноманітність ОЧР у сурядних сполученнях поглинається, властивою їм супідрядністю. Наприклад: *І через щось, для чогось помирає* ще одна людина (В. Винниченко) – однорідні члени, супідрядні одному слову „помирає”, – обставини причини та мети. Сурядні сполучення „аналогічні окремому слову, якщо мати на увазі не роль компонентів, а функції сполучення в цілому відносно інших слів і словосполучень у контексті” [10, 154]. Вони функціонують як синтаксичний еквівалент повнозначної словоформи, подібно до якої не утворюють

словосполучення, а виступають у їх складі одним з компонентів, головним або залежним. Наприклад: Квітка на високому пні вітає сонце і море, скелі та далекі вогкі вітри гордим і безнадійним привітом засуджених передчасно на смерть (М. Коцюбинський): **вітає** (що?) *сонце і море, скелі та вітри* (еквівалент прямого додатка); **привітом** (яким?) *гордим і безнадійним* (еквівалент узгодженого означення). За всесильним законом життя й моці народного духу говорилося і співалося про веселе й радісне (О. Довженко): **говорилося і співалося** (про що?) *про веселе й радісне* (еквіваленти головного члена, граматично співвідносного з присудком, та непрямого додатка).

Компоненти СК з ОЧР можуть бути представлені словосполученнями, якщо один з них або кожний поширюється залежними компонентами, без яких вони інформативно недостатні, не можуть поєднуватися таким типом відношень і входити до складу словосполучення як один з його членів. Наприклад: Хай вилітає *не той самий фенікс, а зовсім інший*, неймовірний *птих* (Л. Костенко); Все цінне вони встигли вже поділити, поки прийшли дівчата, і зараз змагалися *за дві пари курей та три слоїки варення* (В. Підмогильний).

У зарубіжній лінгвістиці були спроби підвести сурядні сполучення слів під поняття синтагми. З огляду на це можна виділити два типи синтагм, які розрізняють словосполучення і сурядні сполучення, – семантичні (бінарні) та функціональні (небінарні) [1, 200-201]. Семантичні синтагми є органічно поєднаними словосполученнями (з головним і залежним компонентами), які являють собою семантичну одиницю мови, що виконує номінативну функцію. Функціональні синтагми – це сполучникові або безсполучникові поєднання окремих слів, семантична єдність яких зумовлена їх спільною функцією у складі речення. Наприклад: Тут особливо було відчуті нескінченність моря і повітря, сонячні промені вперто намагалися пронизати безмір голубіні, вихоплювали з блакиті всю святу гору – загадкове створення природи з щедро розкиданими монастирями, скиртами, хатами (Г. Тютюнник); семантичні синтагми: *сонячні промені, безмір голубіні, вихоплювали з блакиті*; функціональні синтагми: *моря і повітря; монастирями, скиртами, хатами*.

Отже, словосполучення і сурядні сполучення слів – це різні синтаксичні одиниці, відмінності між якими виявляються у характері ускладнення речення (поширення структурної схеми речення / ускладнення структури речення шляхом збільшення обсягу первинної предикації); принципі утворення (головний і залежний компоненти, з яких другий поширює значення першого / всі компоненти рівноцінні, рівноправні, однаково головні або однаково залежні); характері синтаксичного зв'язку, його засобах і відношеннях (підрядні відношення означуваного / означального, виражені синтетичними засобами підрядного зв'язку та зумовлені морфологічною природою головного компонента / сурядні відношення, не обумовлені категоріальними властивостями поєднуваних слів, виражені аналітичними засобами сурядного зв'язку); обсязі та принципі структурної організації (двочленність, закритість внутрішньої організації та абсолютна бінарність / дво-, багаточленність, відносна відкритість внутрішньої організації та факультативна бінарність); характері функціонування у структурі речення (не менше двох синтаксичних місць / тільки одне синтаксичне місце). До того ж обсяг та принцип структурної організації є ознакою відносною, що виявляється у функціонуванні бінарних, двочленних, закритих сурядних сполучень.

У структурі речення словосполучення та сурядні сполучення слів перебувають у тісній взаємодії. Сурядні сполучення можуть виступати одним з компонентів (головним чи залежним) словосполучення, а компоненти СК можуть виражатися словосполученнями, що свідчить про взаємодію підрядності та сурядності, але не стирає відмінностей між аналізованими одиницями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виноградов В.В. Понятие синтагмы в синтаксисе русского языка. (Критический обзор теорий и задач синтагматического изучения русского языка) //Вопросы синтаксиса современного русского языка.- М., 1950.
2. Вихованець І.Р. Проблема словосполучення //Українське мовознавство.- Вип.16.- К.: Вища школа, 1989.
3. Грамматика русского языка. Т.2. Синтаксис, ч.2.- М., 1954.
4. Мартине А. Основы общей лингвистики //Новое в лингвистике.- Вып.3.- М., 1963.
5. Основы построения описательной грамматики современного русского литературного языка.- М.,1966.
6. Перетрухин В.Н. Словосочетание и однородные члены предложения //РЯШ.- М., 1971.- №5.
7. Пешковский А.М. Русский синтаксис в научном освещении.- М., 1956.
8. Прокопович Н.Н. Словосочетание в современном русском литературном языке.- М., 1966.
9. Слободинская Т.Ф. К вопросу о словосочетаниях (сочинительные словосочетания) //Вопросы словосочетания и предложения в русском языке.- Волгоград, 1968.
10. Сухотин В.П. Проблемы словосочетания в современном русском языке //Вопросы синтаксиса современного русского языка.- М., 1950.

А.В. Висоцький

СЕМАНТИКО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ТА СИНТАКСИЧНИЙ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОЗНАЧАЛЬНИХ ПРИСЛІВНИКІВ

У статті розглянуто проблеми класифікації прислівників за семантико-функціональними ознаками, з'ясовано роль прислівників у формуванні семантико-синтаксичних відношень у складі речення.

Слову як основній одиниці мови – лексичній і граматичній – властиві два види значень: лексичне, індивідуальне, яке виділяє конкретну лексичну одиницю з усієї сукупності лексичних одиниць мови, і граматичне, яке об'єднує слова в досить великі за кількістю репрезентованих у них одиниць класи чи розряди. Ця властивість лексичних одиниць, тісний зв'язок і взаємодія лексичних і граматичних значень підкреслюється в працях О.Потебні, Л.Щерби, В.Виноградова і багатьох інших лінгвістів.

Штучний поділ цих двох аспектів призводить до одностороннього аналізу. Лише визнання нерозривності, єдності в слові лексичного і граматичного значень і, відповідно, аналіз обох типів значення при вивченні словникового складу мови може сприяти відтворенню справжньої картини системності лексики, оскільки “граматичні відмінності пронизують усю лексику, організовуючи її зсередини” [6, 128].